

ORIZONTURILE PREISTORIEI

E binecunoscut faptul că teritoriul ancestral al României a atras — chiar de la primele descoperiri — atenția cercurilor științifice internaționale asupra unui spațiu ce a ajuns să fie calificat „placă tornantă a sud-estului european”. Într-adevăr, acest loc, integrat într-o mai vastă arie de convergențe culturale, s-a dovedit a fi jucat un rol de seamă în complexele procese ale întregii preistorii europene. Este lesne de înțeles de ce publicarea relativ periodică a unor sinteze asupra preistoriei românești pentru străinătate reprezintă o necesitate informațională expresă. Se ordonează astfel, se serializează imensa aglomerare de date disparate, se proiectează o panoramă actualizată a progreselor realizate de cercetarea noastră arheologică în cunoașterea unei articulații temporale atât de vaste și de reprezentative, totodată. Inițiativa editării în limbi de circulație internațională nu poate decît să faciliteze introducerea în cel mai larg circuit științific a rezultatelor de dată mai recentă a arheologiei românești, anulînd pretextul necunoașterii limbii în justificarea interpretărilor eronate.

Remarcabilă ne apare în acest context publicarea unei sinteze în limba franceză, sub titlul *Esquisse d'une préhistoire de la Roumanie* (Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1983, 221 p.). Autorii, Vladimir Dumitrescu, Alexandria Boloney și Florența Mogoșanu, reputați și eminenți cercetători în domeniu, au ținut seama, cu inteligență și suplețe, de destinatarul expres al cărții, străduindu-se să familiarizeze lectorul străin cu tot ceea ce ține de o referențialitate specifică.

Perfect justificată este, de aceea, prezentarea de la bun început, a cadrului geografic, realizată în termeni clari ai realității și cu delimitări critice față de o terminologie, uneori interesată în echivocul ei. La fel de util este și scurtul istoric al cercetării arheologice românești, subliniindu-se că ultimele decenii reprezintă „de fapt, a doua etapă prestigioasă a arheologiei românești, după aceea legată de numele lui Vasile Pârvan” care s-a tradus prin investigarea a sute și sute de stațiuni arheologice, prin descoperirea multor civilizații necunoscute, prin înscrierea în circuit științific a principalelor rezultate ale cercetării și, în sfîrșit, prin articularea unei viziuni interpretative integratoare. Cartea de față realizează, în primul rînd, o impresionantă frescă istorică, urmărindu-se să se elucideze originea și evoluția civilizațiilor din regiunile carpatodanubiano-pontice și să se prezinte principalele caracteristici ale fiecărei epoci, ale fiecărei culturi sau grupe de civilizații în parte. Ambițioasă realizarea unui echilibru între maniera tradițională și perspectivele deschise de noua arheologie, autorii s-au racordat metodologiilor moderne, înnoitoare de conțepere a discursului arheologic. Ilustrative sînt, în acest sens, capitolele „Omul și mediul înconjurător în pleistocen”, „Populațiile neo- și eneolitice din perioada de tranziție. Relațiile lor cu mediul biotic”, precum și „Privire asupra populațiilor umane și utilizării animalelor în epoca bronzului”. De subliniat, pe de altă parte, că autorii nu au realizat numai o prezentare strict expozitivă, comentariul asumîndu-și și problematica,

deosebit de complexă în unele cazuri, ridicată de structura specifică a artefactelor arheologice. Rigoarea științifică a impus, nu o dată, reevaluări critice, inclusiv reveniri proprii, față de concluziile anterioare. Ilustrația ultrasectivă, dar extrem de sugestivă, hărțile referitoare la răspândirea culturilor arheologice, precum și o bibliografie, de asemenea selectivă, dar fundamentală, sînt tot atîtea modalități de facilitare a accesului lectorului străin la realitățile preistoriei noastre.

Oportunitatea apariției unei asemenea sinteze, destinate cercurilor științifice de specialitate de pretutindeni, realizarea ei în conformitate cu cele mai înalte exigențe metodologice, caracterul interdisciplinar al comentariului, iată doar cîteva — desigur, — din motivațiile ce au condus la acordarea prestigiosului premiu „Vasile Pârvan” al Academiei Republicii Socialiste România acestei remarcabile și binevenite lucrări.

Aceiași orientări de amplă respirație, de a face cunoscută peste hotare valorile civilizațiilor străvechi de pe teritoriul românesc, i se racordează o altă lucrare de sinteză, *Arta preistorică în România*, de Vladimir Dumitrescu, apărută, în 1985 la Editura Meridian în mai multe limbi străine, într-o colecție specializată în acest sens și care și-a dobîndit un binemeritat renume atît prin aparițiile de pînă acum, cît și prin programul ambițios anunțat.

Cartea are un pronunțat caracter de compendiu, de informare, fiind, de fapt, versiunea prescurtată a unui masiv tom publicat în 1974. Textul, rescris în întregime și reactualizat, este și de această dată adaptat exigențelor destinatarului extern. Odată clarificate criteriile de apartenență a artefactelor arheologice la sfera artisticului (operație nu ferită de dificultăți dacă ținem seama de sincretismul magico-religios ce prezida la zămislirea lor), autorul evidențiază caracteristicile artei în preistoric, așa cum apar ele în marile segmente temporale, respectiv de la paleolitic pînă la prima epocă a fierului. Evidențele artistice sînt tratate în funcție de criteriul materialului de producție (ceramică și metale, îndeosebi) combinat cu criteriul estetic-ornamental. Capitole separate tratează despre arta scitică pe teritoriul României și despre arhitectură. Acuratețea descrierilor, sînețea argumentației în privința atribuirilor etnice și culturale, conceperea adecvată a comentariului în termenii istoriei artei, la care adăugăm o iconografie extrem de sugestivă, conturează o imagine reprezentativă și edificatoare a evoluției artei noastre preistorice.

Donă lucrări de sinteză, așadar, referitoare la preistorie, care, publicate în limbi străine de circulație internațională, nu pot decît să contribuie la împlinirea unuia din dezideratele și obiectivele permanente ale istoriografiei noastre — cunoașterea peste hotare a rezultatelor cercetărilor arheologice din România.

MARIUS ALEXIANU